

GHI. LAZIN

Localitatea Acîș, se află situată în partea de sud a județului Satu Mare, la 37 km de municipiul Satu Mare, geografic se integrează unității cunoscute sub numele de Cîmpia Crasnei, subdiviziune a Cîmpiei Someșului (unitate fizico-geografică ce reprezintă sectorul nord-estic al Cîmpiei Tisei). Cîmpia Crasnei, este o regiune de joasă altitudine (120—130 m), cu o ușoară înclinare generală spre nord, fiind aluvionată de riul Crasna¹.

În perimetrul localității, menționată documentar în anul 1342 (poss. Akusmonustura, 1421 — Oppidum Akos)², au fost găsite întimplător, sau prin cercetări sistematice vestigii care se încadrează cronologic începînd din epoca bronzului și pînă în secolele XII—XIV. De menționat că cea dintîi descoperire salvată și în același timp consemnată — acest fapt, cu referire la arealul actual al județului Satu Mare —, este marcată de anul 1855, o brățară de aur cu bară masivă, profilată și cu cîte două spirale la capete (tip Acîș — Săcuieni, datare : Bronz D — Hallstatt A). Cele dintîi săpături sistematice efectuate în localitate au fost făcute în anul 1982, continuîndu-se apoi și pe parcursul anilor 1983—1985³. Cercetările

arheologice au fost efectuate pe malul stîng al Crasnei, în partea de hotar „Ritul lui Maitini“, în sudul localității la 1,5 km de moara din localitatea, surprinzîndu-se urme de locuire⁴ din trei epoci distincte :

A. sec. I î.e.n. — sec. I e.n.

B. sec. II e.n. (a doua jumătate) — sec. III e.n.

C. sec. XIII — XIV.

Dintre descoperirile izolate care provin de la Acîș, prezentăm un fier de plug, găsit incidental în anul 1981, pe malul Crasnei, piesă care în anul 1982, a intrat în colecția Muzeului județean Satu Mare⁵, inventar : 31497.

Descrierea piesei :

Brăzdar din fier, lucrat prin batere la cald. Piesa este masivă, lama ușor rotunjită la vîrf, în partea superioară aceasta este mai lată, acolo unde prin crestarea și îndoirea plăcii au fost realizate cele două aripioare manșon, necesare în vederea fixării brăzdarului pe talpa de lemn a plugului. Brăzdarul este ușor arcuit atît pe axul longitudinal, cît și pe cel transversal (pe axul transversal arcui-

¹ Pentru cadrul geografic : A. Bogdan, *Bul. Univ. Babeș-Bolyai, Cluj, s. Șt. Nat.*, I, nr. 1—2, p. 364 ; Z. Benedek, *Schimbările cursului Someșului și al Crasnei în perioada pleistocenului superior și a holocenului*, în *Șt. Com. Satu Mare*, I, 1969, p. 25—34 ; A. Bogdan — M. Călinescu, *Județul Satu Mare*, Institutul de Geografie, București, 1976, p. 25.

² Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, A—N, București, 1966, p. 24.

³ Pentru descoperirile incidentale, T. Bader, *Epoca bronzului în nord-vestul Transil-*

vaniei, București, 1978, p. 119, nr. 1 (Acîș) cu bibliografia ; Gh. Lazin, *Mărturii arheologice din județul Satu Mare*, Satu Mare, 1980, p. 13. Idem, în *Șt. Com. Satu Mare*, V—VI, 1981—1982, p. 71.

⁴ Gh. Lazin — Aneta Cionca, *Noi descoperiri dacice din județul Satu Mare*, în *Șt. Com., Satu Mare*, VII—VIII, 1986—1987 p. 85—88.

⁵ Piesa în discuție a fost menționată sumar, dar cu o încadrare greșită, respectiv sec. III—II î.e.n., cf. Gh. Lazin, în : *Șt. Com., Satu Mare*, V—VI, 1981—1982, p. 71, revenim acum asupra acestei probleme.

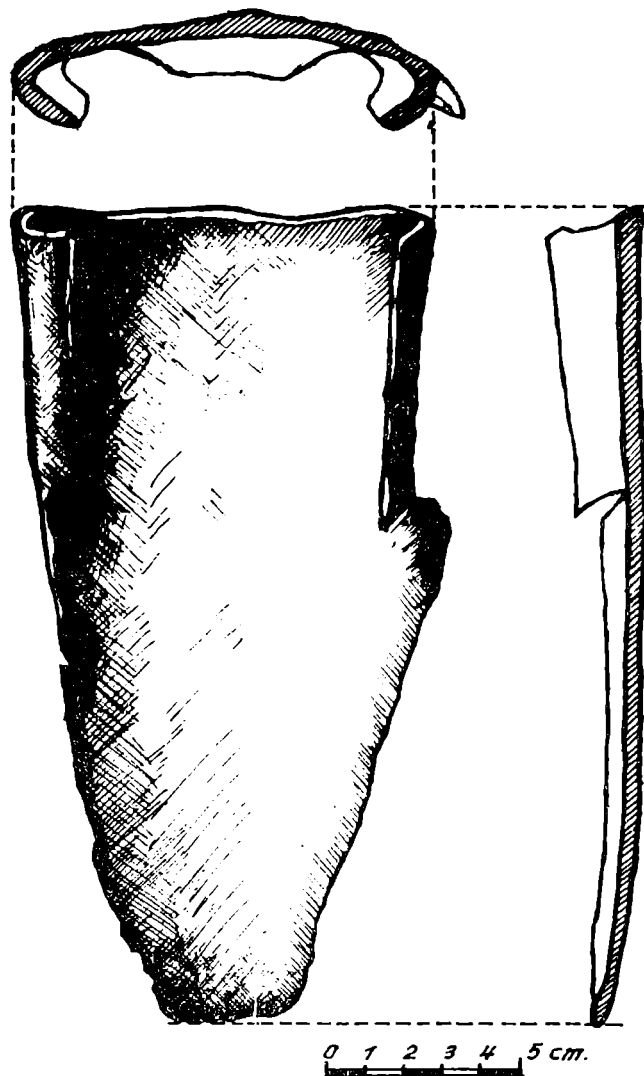

Fig. 1. — Brăzdanul de plug
descoperit la Aciș (județul Satu
Mare).

rea este mult mai pronunțată). Se remarcă de la început, în descrierea piesei o ușoară asimetrie.

Dimensiuni :

Lungimea totală : 21,1 cm ; lungimea lamei : 14,3 cm ; lungimea manșonului : 6,8 cm ; lățimea maximă a lamei : 11,4 cm ; lățimea manșonului : 11,6 cm ; grosimea maximă a plăcii din care a fost confecționat brăzdarul : 0,7 cm ; greutatea : 0,750 kg (fig. 1).

*
* *
*

Prin forma sa brăzdarul de plug descoperit la Acîș, se apropie simțitor de brăzdarele de tip asimetric. Însă este vorba de o asimetrie incipientă și nu pronunțată. Cu toate acestea printr-o atență analiză a modului de execuție a piesei se poate constata că asimetria sa, se leagă direct de momentul confecționării și nu datorită uzurii sale mai îndelungate⁶.

Referitor la brăzdarele de plug de construcție asimetrică, facem precizarea că pe teritoriul României ele apar relativ târziu, în perioada mijlocie a epocii feudale⁷.

Cercetările privitoare la apariția brăzdarelor de plug de tip asimetric, au permis ipoteza că în zonele învecinate țării noastre, de exemplu în Cehia și Slovacia, piese de acest tip apar încă în pri-

ma jumătate a secolului IX, la Gajary, și Čechůvky, cu asimetrie pe partea dreaptă⁸, și la Záhlenice (asimetrie pe stînga). Tipologic, brăzdarul de plug de la Acîș, se apropie de exemplarele menționate mai sus, asimetria sa se află în partea stîngă.

Revenind la datarea piesei descoperite la Acîș, facem două precizări, mai întii că lipsesc, fiind o descoperire întâmplătoare, elementele de context. Pe de altă parte cercetările sistematice efectuate ulterior (între anii 1983—1985), au dus și la surprinderea unui nivel datat în secolul XIII—XIV, iar aceste săpături au fost executate în zona de descoperire a brăzdarului. Ceramica descoperită, formele de vase și ornamentația, pasta și tehnica de execuție, permit încadrarea celui de-al treilea nivel al stațiunii de la „Ritul lui Maitini” în sec. XIII—XIV.

În acest context, la care se adaugă și faptul că asimetria piesei nu este prea accentuată, datarea ei corespunde secolului XIII, eventual celui următor.

Înainte de închierea acestor succinte considerații, amintim că în localitatea se află o biserică⁹ ridicată în secolul al XIII-lea, în stil romanic, brăzdarul de plug la Acîș, se poate lega în mod firesc de existența comunității umane contemporane monumentului, piesa în sine, chiar fără corelarea contextului de descoperire, se poate considera una dintre cele mai vechi, dacă nu cea mai veche dovadă a existenței plugului asimetric pe teritoriul României.

⁶ Discuția privind simetria, sau asimetria brăzdarelor în momentul executării sau din motivul folosirii mai îndelungate la : N. Edroiu — P. Gyulai, *ActaMN*, II, 1965, p. 338, 342—343 ; V. Neamțu, *Arh. Mold.*, IV, 1966, p. 303—304, 307 (cu bibliografie).

⁷ *Ibidem*, p. 303—311, Idem, *La technique de la production céralière en Valachie et en Moldavie jusqu'au XVIIIe siècle*, București, 1975.

⁸ M. Beranová, în *AR*, X, 1958, p. 324—330 ; vezi și Jaroslav Kudrnák, *Arh. Mold.*, I, 1961, p. 226—227, fig. 1/1—3.

⁹ Virgil Vătășianu, *Istoria artei feudale în Țările Române*, vol. I, București, 1959, p. 33, 35, 37—38, 40—41, 65, 67, 63, 80, 85, 112, 120 (fig. 19—20, în text).

UN SOC DE CHARRUE DE L'ÉPOQUE FÉODALE DÉCOUVERT À ACÎȘ (département de Satu Mare)

(Résumé)

Un soc de charrue est présenté, découverte fortuite, effectuée dans le périmètre de la localité d'Acîș, en 1981.

La pièce a les dimensions suivantes : longueur totale : 21,1 cm ; longueur du fer (la lame) : 14,3 cm ; longueur du manchon : 11,6 m ; grosseur maximé de la plaque dont on a confectionné le soc : 0,7 cm ; le poids : 0,725 kg.

Chronologiquement, il appartient au type „soc de charrue de construction asymétrique”, et la datation correspond au XIIe-ème siècle, éventuellement, le début du siècle suivant, et représente une des plus vieilles pièces que prouve l'existence de la charrue asymétrique sur le territoire de la Roumanie.